

Vse spise, v oceno poslani knjige itd. je pošiljati na uredništvo — naročnino, reklamacije in vse administrativne stvari pa na upravništvo v Ljubljani. Učiteljska tiskarna, Frar žiškanška ul. 6/l. Vse pošiljke je pošiljati franko. Reklamacije so proste poštnine. Rokopisov ne vračamo. Telefon uredn. 312.

UČITELJSKI TOVARIS

Stanovsko političko glasilo UJU. - Poverjeništvo Ljubljana

Izšla vsak četrtek. Naročnina znaša za neorganizirane 40 Din, za inozem. 60 Din. Posamezna šte. 1 Din. Članstvo „Pov. UJU — Ljubljana“ ima s članarino že plačano naročnino za list. Za oglase in reklamne novice vseh vrst je plačati po Din 2-50 od petih vrst. Inzeratni davek posebej. Pošt. ček. ur. 11.197.

Jerobi.

(Mnenje podeželskega učiteljstva.)

Misija učiteljstva je kulturna in prosvetna in ne politična; mladino in narod prej politično buditi, preden ga kulturno izobraziti — je demagogija.

Pri vseh narodih se mora učiteljstvo braniti proti vsiljivim jerobom in tutorjem. Vsi se mu vsiljujejo za komandanta, ker vedo kako važen činitelj je učitelj za državo in nacijo. Vedno bo narod tak, kakršnega vzgoji učitelj. Tudi drevo raste tako, kakor ga obračaš; tudi kepa v roki se oblikuje, kakor jo gneteš; in tako prospeva tudi narod, kakor smo ga odgojili osnovnošolski učitelji. Važen je tedaj, prevažen naš stan, in veliko odgovornosti nosimo na svojih ramenih, ker se zavedamo svoje svete naloge nad narodom.

Zgodovinarji in politiki trdijo, da je zmagal leta 1870.—71. nad Francozi nemški učitelj in tudi v l. 1912.—18. je srbski učitelj vodil srbske junake od zmage do zmage. Srbski učitelj je bil tista duševna sila, ki je gnal vladine pristaje, opozicionalce, obrenovičevce in republikance ramo ob ramo pod isto zastavo v boj za domovino. Le učitelj je v prijetnem položaju, da propagira lahko sistematično med narodom ideje, le on more preobraziti dušo skupnega ljudstva, le on more vzdigniti narod kulturno in moralno.

Vsled teh posebnosti bi marsikdo rad imel vpliv nad učiteljstvom in marsikdo bi si nas rad udnjal za svoje namene in cilje. V vseh državah se trudijo posebno stranke, da bi zaslužile učiteljski stan, ki naj bi jim delal tlako in ki naj bi vodil narod po strankinih navodilih in za strankine koristi. Lahko pa rečemo, da se nikjer ni popolnoma posrečilo ujeti učiteljstva za take stranske namene. Povsod se za take ekstravagance animira le nekoliko oseb, ki pa se le iz različnih vzrokov puste »prevariti« ter se izneverijo čistemu skupnemu stanovskemu programu. Srč učiteljstva pa ostane v svojih trdnih in pravih stopinjah.

Naš stan ima nadvse vzvišene smotre in namene; mi imamo v rokah mladino, ki jo vzgajamo za nacijo in državo. Mi oblikujemo in mi predpisujemo bodočnost svoje države, mi izboljšujemo socialne razmere naroda, mi narod vnapredujemo fizično in moralno. Naša naloga ni voditi naroda v stajo ene ali druge stranke, mi ga moramo le kulturno dvigniti na ono stopnjo, na kateri se bo mogel sam orientirati in opredeliti za ono stran, ki bo najboljša za domovino in za posameznika tudi po našem mišljenju.

Od te naloge se učiteljstvo ne sme oddaljiti, ker se vsaka stranpot mora

kmalu kruto maščevati. Naše starejše učiteljstvo je ojeklenilo že pred vojno, ko je po nas padal strankarski klerikalni bič, ko smo prejeli za 25% manjše plače kakor Slomškariji, ki so bili klerikalni priganjači. To učiteljstvo bi moralo tudi sedaj pokazati svojo žilavost in svobodo, ki ima za cilj samo splošno izobraženost v korist domovine, Jugoslavije.

Zalibog se to upanje ni obistinitilo, ampak so nekateri morda iz prevelikega navdušenja zabredli predaleč v stranske vode. Ekstrem ni nikjer dober! Le vedno usmerjeno in premišljeno hodi po začrtani poti, kadar hodiš v delu za narod in imej pred očmi, da je velika razlika med misijo učitelja in političnimi stremljenji.

V Sloveniji pa, kjer smo še posebno radi ekstremni, se je že pred leti — tako pravijo — konstituiral neki »učiteljski klub«, ki je dobil monopol, a nikdar poverenja učiteljstva, za preganjanje, namješčanje in premeščanje učiteljstva. Koliko groženi je ta klub razširil po Sloveniji za tiste, ki ne bi hoteli parirati. S premeščanji so bili v najzametnejših razmerah tako spretni kakor bi imeli opraviti s prestavljanjem šahovskih figur.

Pa tudi tega biča in kazni božje se nismo zbal. Mi ostanemo, kakor smo bili: pravični, pošteni in delavni za narod brez vsakega priveska, ker hočemo imeti za delo med narodom mir, ne pa bojev. Za druge imamo pa samo preziranje, ki ne znajo razlikovati šole od politike in prihajajo s tako misijo na deželo ter nas hočejo odrešiti. Pa ne verjamejo in ne verjamejo, da se s politično agitacijo še ne pravi izobraževati ljudstva!

In nazadnje je prišla še ta nesrečna kartoteka. Ta pa je krona za naše jerobstvo in tutorstvo. Kaj takega pa še nihče ni zahteval od nas. Kaj hočejo gospodje od nas vse vedeti! No, naj bo, ako zahtevajo podatkov, za katero izvenšolsko delo si sposobni. Sicer piše »Osnovna Nastava«, da te nihče ne sme siliti k izvenšolskemu delu, toda toliko idealizma nam je vkljub jerobstvu še ostalo, da gremo tudi izven šole med narod na prosvečevanje. Toda ne zato, da nas v Ljubljani vidijo, temveč da v resnici narodu koristimo. In je res dobro, da vedo v Ljubljani, kaj mi vse znamo, ker bi se zgodilo lahko, da pošljejo v kraj, kjer rabijo le telovadca, izšolanega pevca, a kjer imajo izvežban pevski zbor brez pevovodje, bi poslali izurjenega telovadca. Vse je mogoče, kakor je bilo že marsikaj. A ono z društvu pa ni kar tako...

ustanovo dvigniti na dostojno višino in tako položiti boljše pogoje za uspešno delo v njej.

Pravica zahteva, da rečem: To stvar so ravno tako razumeli tudi vsi drugi člani Glavnega prosvetnega sveta, toda zedinili se niso o načinu izpeljave. Medtem, ko je ena stranka zahtevala da bodi vzdrževanje šol državno, da se preskrbo sredstev pusti državi, kakor pri drugih državnih ustanovah, je druga stranka bila bolj prepojena z ideali, kakor pa je razumela stvarnost ter je tako zopet pod pritiskom glasovala večina za to, »da se naroda ne bi ločilo od njegove šole«; občine, ki so v teku dolgih let pokazale sliko, katero sem navedel v začetku.

Gospodje so odobrili predloženi tekst v načrtu, ki se glasi:

»Vse državne osnovne šole se vzdržujejo iz državne blagajne po odredbah novega zakona, toda na račun proračuna dotičnih občin.« Zamišljali so to tako, da bodi država samo neke vrste posredovalec in porok med občino in šolo; porok, da se bo ono, kar določi šolska občina za svojo šolo, definitivno tudi izplačalo. Mi učitelji smo pa

in se je vsedlo učiteljstvo in je pri vsakem zmanjkalo prostora, toliko je imel vsak napisati. Kako srečen je Sokol, da ima toliko članov in delavcev. Potom kartotek boste videli, koliko nas je. Koliko je celo članov »učiteljskega kluba«, ki uživa toliko zaupanja, samo ne pri učiteljstvu... Pa je v redu, saj papir je potrpežljiv, pa zakaj so gospodje v Ljubljani tako zelo radovedni. Kdaj nas boste začeli izpraševati še za delikatnejše osebne zadeve, ki jih posebno mladi radi skrivajo?

Mnogo se je doslej grešilo, a povzročitelji mislijo, da so bogve kako s svojim postopanjem koristili narodu. Morda pa so le nasprotno dosegli. Veliko navdušenih je postalo malodušnih, ker jim pač ne da srce, da bi se dali terorizirati in komandirati. Vedite vendar, da je še tudi nekaj učiteljstva, ki so sicer zvesti strankini oristašji in kot taki striktno izpolnjujejo strankine dolžnosti, toda mislijo tudi s svojimi glavami in ne kimaajo za prazen in škodljiv nič, kadar se

jim zapove. Zapomnite si, da rodi vsaka sila protisilo, ki lahko pomete ob svojem času povzročitelje!

Mi pa ostanemo kakor smo bili, ker se ne spreminjamo po luninih fazah. Poznamo pač razliko med politiziranjem in resničnim prosvečevanjem naroda. V ostalem pa ostanemo dosledno naprej pri isti stranki kakor Vi; ali to je popolnoma naša zasebna zadeva, ki ne spada na — kartoteko.

Tudi naša pripadnost je globoka, zato baziramo na najtrdnem temelju za stranko, na kulturnem in prosvetnem delu na licu mesta in ne na navideznem delu, pustolovščini in avanturah... Ne pustimo dvomiti o politični pripadnosti in tudi odklanjamo poročila o tej po tajnih zaupnikih in vplivnih svetovalcih, ki nimajo poverenja učiteljstva. Tako postopanje le odbija.

Vem, kako bodo zopet zavpili nad menoj v Ljubljani, ali znajte, da nisem sam, ampak je večina za menoj; jaz sem le majhen izraz podeželskega učiteljstva.

Vstopimo vsi v „Učiteljsko Samopomoč“ — našo stanovsko zavarovalnico.

Zavarovalnina znaša že sedaj nad 5500 Din in se bo še dvignila s prirastkom članov. — Plača se le 5 Din ob vsakem smrtnem slučaju. — Pri najdaljšem življenju ne plačamo niti polovice zavarovalnine in to tako po malem, da sami ne vemo kdaj. — Če se dvigne članstvo na 4000 kar se lahko, bo znašala zavarovalnina 20.000 Din. — Vpišite tudi žene, da pristopijo k U. S. — Vsak učitelj in vsaka učiteljica naj bo član „Učiteljske samopomoči“!

Nova pravila potrjena.

Nova, oziroma na izrednem občnem zboru dne 1. februarja 1925 spremenjena pravila je odobrilo ministrstvo notranjih del, oddelek za Slovenijo dne 8. maja 1925, Sl. Št. 2479/25. Obvestilo velikega župana ljubljanske oblasti v Ljubljani z dne 14. maja 1925, U. br. 5255/2 z enim izvodom spremenjenih društvenih pravil je prejela uprava društva U. S. dne 20. maja 1925.

Veljavnost novih pravil.

Nova pravila stopijo za člane z 20. majem 1925 v veljavo. Vsi smrtni slučajji, ki so bili pred tem datumom, se računajo po 2 Din, od 20. maja 1925 dalje po 5 Din. Temu primerno se izplačuje tudi posmrtnina pred 20. majem 1925 à 2 Din, a po tem dnevu pa 5 Din od vsakega člana.

Spremembe v novih pravilih.

1. Stari člani plačujejo za letnino in upravnino letno 6 Din (prej 3 Din), za vsak smrtni slučaj 5 Din (prej 2 Din) in poštne stroške. Razlika znaša 6 Din.

2. Novi priglašenci (pod 45 leti) plačajo pri sprejemu:

a) isto pristopnino kot prej, in sicer od 20 do 25 let 1 Din, od 25—30 let 5 Din, od 30—35 let 20 Din, od 35 do 40 let 30 Din, od 40—45 let 50 Din;

b) vpisnino 10 Din (prej 5 Din);

c) za zadnji smrtni slučaj 5 Din (prej 2 Din);

č) letnine in upravnine 6 Din (prej 3 Din);

d) društvena pravila in poština 3 Din.

Razlika — povišek — znaša 11 Din.

3. Starejši priglašenci (nad 45 let) plačajo pri sprejemu dosedanje sprejemne pristojbine s poviškom 11 Din (kakor pod 2.).

Število članov.

»Učiteljska samopomoč« je imela 19. maja 1915 — 1043 članov, dne 20. maja 1925 pa 1113 članov.

Posmrtnina.

Dne 20. maja 1925 je bilo 1113 članov. Po novih pravilih se računa prispevek za vsak smrtni slučaj à 5 Din od vsakega člana. Posmrtnina za ta dan znaša 5565 Din. Posmrtnina od prejšnjega dne je 2086 Din.

LISTEK.

Zakon o narodnih šolah.

(Dalje.)

Ta slika iz mladih dni mojega učiteljevanja mi je stopila pred oči na seji Prosvetnega sveta — tako piše urednik »Narodne Prosvete« — na kateri se je sklepalo o čl. 38. načrta zakona o osnovnih šolah, in na kateri je odločno zahteval vseučilišni profesor g. Gulič z učitelji, ki se nahajajo v Glavnem prosvetnem svetu, popolno državno vzdrževanje osnovnih šol, kakor se vzdržujejo tudi vse druge državne ustanove.

Ob tej priliki mi je stopilo pred oči vse trpljenje, ki spremlja učitelja skozi življenje, in ki tudi sedaj še ni nič boljše.

Spomnil sem se, da je tudi sedaj po osvobojenju in obnovljenju države še mnogo učiteljev pri nas v Srbiji, ki iz lastnega žepa plačujejo slugo in najobhodnejše šolske potrebščine.

Razumel sem, da moramo z ozirom na specialne razmere, ki vladajo, in na posebni značaj osnovnega šolstva, to

odvrčali mešanje občin v to stvar, ker sumimo, da bodo po državi se vršeca izplačevanja prišla zopet v odvisnost občin, zato smo zahtevali, da se pasus: »toda na račun proračuna dotičnih občin« črta iz načrta in da se izplačevanje in vzdrževanje pusti popolnoma državi. Računali smo tudi, da se s tem postopanjem zadovolji tudi socialni pravičnosti, ker bi prosvetno breme progresivno in sorazmerno po materialni moči nosili vsi kraji in vsi družabni razredi in bi ravno s tem pridobili dobre in opremljene šole v pasivnih in revnih oddaljenih krajih. Računali smo, da se s tem ne bi narodu odvzela šola, ker se mu vendar pripušča pravica do sestavljanja šolskega proračuna v zmislu odredbe, ki naj bo glede tega predpisana, in ker ostaja ravno privatni iniciativi široko polje in dovolj svobodnega razmaha, da pomore učiteljstvu do ustvarjanja vseh institucij, ki so v zvezi s šolo in ki naj zboljšajo in povečajo podeželsko kulturno življenje. Prepričali smo se, da bo imelo učiteljstvo samo tedaj dovolj časa, volje in moči kot iniciator vseh onih važnih poslov izven šolskega dela, kadar bo osvobojeno vsega prepira z

vaškimi župani in občinskimi odborniki radi šolskih potreb. Le tedaj bo naše delo vodilo narodne mase k duševnemu prebujenju in k ustvarjanju novega duševnega življenja na kmetih, v širokih masah naroda.

Rezultat glasovanja, ki se je vršilo o tem členu po dolgotrajni razpravi, ki je zavzela dve seji, je bil tak-le: 9 članov je glasovalo za besedilo v predloženem načrtu tako kot je tiskan, 6 pa za črtanje besedila: »na račun proračuna dotičnih občin« želeči, da bodi vzdrževanje popolnoma državno. En član sveta se je z razlogom odstranil od glasovanja.

Mi smo prepričani, da stvar s tem še ni končana: bitka še ni izgubljena — boj je samo preložen. Sedaj je prišla še vrsta na nas, da razvijemo svoje delo in akcijo pri onih, ki bodo imeli besedo pri definitivnem načrtu, ter na ta način izvojujemo popolno zmago onega, kar je glavni pogoj za napredek osnovnega šolstva.

Leta 1921.

Drago Hude.

(Konec.)